

**ДА 90-ГОДДЗЯ З
ДНЯ НАРАДЖЭННЯ
НАРОДНАГА ПАЗТА
БЕЛАРУСІ
А.А.КУЛЯШОВА
(1914–1978)**

Выдатны майстар паэзіі

*Пайшла, ніколі ўжо не вернешся, Алеся.
Бывай, смуглявая, каханая, бывай.
Стаю на ростанях былых, а з паднябесся
Самотным жаўранкам звініць і плача май.*

Мала хто не ведае сёння гэтыя радкі з песні І. Лучанка “Алеся”, у аснову якой пакладзены верш А. Куляшова “Бывай...”. Ён напісаны ў 1928 г. чатырнаццацігадовым юнаком. На час жа з’яўлення песні аўтар быў ужо сталым беларускім паэтам, аўтарам соцень вершаў і дзесяткаў паэм. Адзін з самых таленавітых і шырока вядомых беларускіх паэтаў XX ст., выдатны майстар слова, мастак высокай культуры, ён у сваёй творчасці адлюстравваў лёс цэлага пакалення, да якога належаў і сам.

Сын вясковых настаўнікаў, што жылі на Магілёўшчыне (вёска Саматэвічы), ён пачаў пісаць вершы яшчэ ў школе. У 1926 г. на старонках клімавіцкай акруговай газеты “Наш працаўнік” быў надрукаваны першы верш Куляшова “Ты, мой брат”, а ў 1930 г. у шаснаццацігадовым узросце ён выдаў свой першы зборнік вершаў “Росквіт зямлі”, прыхільна сустрэты крытыкай. Пасля былі вучоба ў Беларускам вышэйшым педагагічным інстытуце і плённая паэтычная праца. З’явіліся новыя зборнікі вершаў і паэм – “Па песню, па сонца!..”, “Медзі дождж” (1932) і іншыя, якія расказвалі пра тое, што аўтар асабіста добра ведаў. Этапным творам А. Куляшова, які сведчыў аб сталасці паэта, стала паэма “У зялёнай дуброве” (1938–1939), блізкая па сваёй праблематыцы да паэм “Над ракой Арэсай” Я. Купалы і “Краіна Муравія” А. Твардоўскага. Ужо ў ёй, а таксама ў іншых творах другой паловы трыццатых гадоў гучыць прадчуванне набліжэння вайны. З 1941 г. паэзія А. Куляшова, карэспандэнта армейскай газеты “Знамя Советов”, набывае патрыятычную афарбоўку. Да лепшых вершаў перыяду вайны належаць “Млынар”, “Балада аб чатырох заложніках”, “Над брацкай магілай”, “Ліст з палону”, “Камсамольскі білет”, “Маці”, “Балада аб знойдзенай падкове” і інш. У 1942 г. была напісана, а ў 1943 г. у часопісе “Знамя” надрукавана паэма “Сцяг брыгады” – першы буйны твор аб Вялікай Айчыннай вайне ва ўсёй савецкай літаратуры. “Мы зразумелі тады, – казаў, успамінаючы, сябра, балкарскі паэт Кайсын Куліеў, – што беларуская літаратура ўзбагацілася творам высокай паэзіі, а Беларусь набыла сапраўднага, вялікага паэта!” У 1946 г. твор быў узнагароджаны Дзяржаўнай прэміяй СССР. У ваенны час паэт напісаў таксама такія значныя творы,

* Цыт. па: Куляшоў А. Паміж наступным і былым. – Мн., 1955. – С. 8.

як “Прыгоды цымбал” (1943–1944) і “Дом № 24” (1944).

Паэзія А.Куляшова пасляваеннага дзесяцігоддзя развівалася ў рэчышчы тагачаснага літаратурнага працэсу, але і тады яна вызначалася інтэлектуалізмам, які разам з палкім грамадзянскім пафасам выдзяляў яе з агульнага патоку. З-пад пяра майстра слова выйшлі такія паэмы, як “Новае рэчышча” (1948, адзначана Дзяржаўнай прэміяй СССР у 1949 г.), “Простыя людзі” (1949), “Толькі ўперад” (1950), “Грозная пушча” (1955). За дзве апошнія, а таксама за паэму “Песня аб слаўным паходзе” (1935–1951) і вершы паэт атрымаў у 1968 г. прэмію Ленінскага камсамола Беларусі.

Значнай вяхой на творчым шляху А.Куляшова сталі яго вершы, якія спачатку друкаваліся ў перыёдыцы пад агульнай назвай “З новай кнігі”. У 1964 г. яны былі ўключаны пад гэтай жа назвай у другі том “Выбраных твораў” паэта, а ў 1966 г. выйшлі асобнай кнігай у Маскве ў перакладзе на рускую мову Я.Хелемскага. У гэтых вершах, якія сталі пачаткам выхаду ўсёй беларускай паэзіі на новыя рубяжы, удала спалучыліся філасофская глыбіня твораў А.Куляшова, яго імкненне да ўсебаковага асэнсавання складаных жывіцёвых з’яў, да максімальна поўнага выяўлення маральна-псіхалагічнага вопыту сучасніка ў багаці яго духоўнай культуры, высокі ўзровень паэтычнага майстэрства. Наватарства гэтых вершаў у тым, што, аб чым бы ні пісаў паэт, ён глядзеў на праблему вачыма чалавека новай, касмічнай, эры. У 1968 г. А.Куляшоў атрымаў высокае званне — народны паэт БССР.

З гадамі філасофская аснова яго паэзіі істотна

паглыбілася, што знайшло сваё адлюстраванне ў вершах і паэмах “Цунамі” і “Далёка да акіяна”, якія ўвайшлі ў зборнік “Сасна і бяроза” (1970). У 1976 г. пабачыла свет апошняя кніга “Хуткасць” — вяршыня творчасці паэта. У ёй гучыць адчуванне няспыннага бегу часу, які мяняе жывіцё, свет, чалавека. Гэта кніга руху, развіцця, змен.

*Ёсць хуткасць гуку, ёсць — звышгукавая,
Ёсць хуткасць зор, прыкметная для ўсіх.
Яшчэ ёсць хуткасць думкі, хуткасць тая,
Што, як святло, стагоддзе абганяе,
З тысячагоддзем размаўляе ўслых.*

“Хуткасць”

На працягу ўсёй сваёй творчасці паэт многа перакладаў. На беларускай мове ў яго перакладзе гучыць “Яўгеній Анегін” А.Пушкіна, лірыка М.Лермантава, Т.Шаўчэнкі, С.Ясеніна, У.Маякоўскага, А.Твардоўскага, М.Рыльскага, М.Нагнібяды. Пераклады кніг “Выбраная паэзія” М.Лермантава, “Энеіда” І.Катлярэўскага, “Спеў аб Гаяваце” Г.Лангфела былі адзначаны Дзяржаўнай прэміяй Беларусі імя Я.Купалы (1970). А.Куляшоў — аўтар шэрага артыкулаў пра творчасць беларускіх пісьменнікаў; ім напісаны сцэнарыі да мастацкіх фільмаў “Запомнім гэты дзень” і “Першыя выпрабаванні” разам з М.Лужаніным і “Чырвонае лісце” сумесна з А.Кучарам.

Актыўна ўдзельнічаў А.Куляшоў у грамадскай рабоце. Быў узнагароджаны двума ордэнамі Леніна, ордэнам Чырвонага Сцяга, двума ордэнамі Працоўнага Чырвонага Сцяга, медалямі.

Творы А.Куляшова

[Вершы] /Аркадзь Куляшоў //Беларускія паэты — лаўрэаты Дзяржаўнай прэміі: Аркадзь Куляшоў, Аляксей Пысін, Анатоль Грачанікаў. — Мн., 2001. — С. 6–54.

[Вершы і паэмы] /Аркадзь Куляшоў //Танк М. Вершы і паэмы /Максім Танк, Аркадзь Куляшоў, Пімен Панчанка. — Мн., 1999. — С. 63–224.

Вершы. Паэмы /Аркадзь Куляшоў //Зямное прыцягненне: Вершы, балады, паэмы. — Мн., 1998. — С. 80–190.

Дарогі: Вершы, паэмы /Аркадзь Куляшоў; Уклад. В.Куляшовай; Маст. А.І.Цароў. — Мн.: Маст. літ., 2003. — 318 с., 1 л. партр. — (Беларуская паэзія XX стагоддзя).

Лісты Аркадзя Куляшова і Максіма Танка да Пімена Панчанкі /Падрыхт. да друку і публ. З.К.Панчанка; Уступ. слова С.Законнікава //Польмя. — 1997. — № 8. — С. 279–305.

Маналог: Вершы, паэмы /Аркадзь Куляшоў; Уклад. В.Куляшовай; Маст. Л.Мележ. — Мн.: Маст. літ., 1989. — 127 с.

Паміж наступным і былым: Вершы. Паэмы /Аркадзь Куляшоў; Уклад. і прадм. В.Куляшовай. — Мн.: Маст. літ., 1995. — 542 с. — (Бібліятэка беларускай класікі).

К.Д.Варанько, галоўны бібліёграф Нацыянальнай бібліятэкі Рэспублікі Беларусь